

[Udenrigsministeren]

landske hjemmestyre, ville kunne være et dansk bidrag til at sætte skub i disse internationale bestræbelser og ville, indtil der træffes beslutning om etablering af et globalt netværk, kunne bidrage til de kræfter, der arbejder herfor. I den forbindelse vil jeg nævne, at Canada og Norge i de senere år har udbygget deres seismiske observationsposter, og et samarbejde med disse to lande og med Sverige ligger jo lige for.

Ud over officielle erklæringer og indlæg har regeringen som tidligere nævnt i de løbende fortrolige forhandlinger inden for rammerne af NATO og EPS og også på tosidig basis givet klart udtryk for støtte til en aftale om et atomprøvestop. Vi agter fortsat at gøre dette, også fordi vi mener, at en sådan aktiv diplomatisk indsats er en fornøden baggrund for vore officielle udtalelser.

De nylige amerikanske underjordiske atomprøvesprængninger i Nevadaørkenen giver selvsagt dagens debat en særlig aktualitet. For god ordens skyld skal jeg bemærke, at USA ikke med disse sprængninger har overtrådt et forbud eller en aftale.

Fra amerikansk side har man som bekendt afvist at påtage sig et ensidigt moratorium svarende til det sovjetiske. Man har udtalt, at man af erfaringer er blevet belært om at vise tilbageholdenhed over for moratorier, der ikke samtidig indeholder kontrol- og inspektionsmuligheder.

Man har i denne forbindelse fra amerikansk side henvist til, at USA og Sovjetunionen i årene 1958-61 havde pålagt sig selv et gensidigt frivilligt atomprøvestop. Det blev ensidigt brudt af Sovjetunionen, og denne afbrydelse blev ledsaget af en af de mest omfattende atomprøvesprængningsserier, der nogen sinde er set. Størrelsesordenen var omkring 40 prøvesprængninger over nogle uger, og præsident Kennedy udtalte i den anledning: »Vi« – altså USA – »er nu i tilstrækkelig grad blevet belært om afbrudte forhandlinger, hemmelige forberedelser og fordele opnået ved en lang serie atomprøvesprængninger til, at vi nogen sinde igen vil tilbyde et moratorium uden inspektion.«

Denne holdning har man lige siden fastholdt fra amerikansk side, undtagen ved én lejlighed: den 10. juni 1963 meddelte USA således, at man ville ophøre med at foretage atomsprængninger i atmosfæren, forudsat at andre lande gjorde ligeså. Dette moratorium

var motiveret med, at der var udsigt til en snarlig overenskomst om en begrænset prøvestopaf-tale. Aftalen om forbud mod gennemførelse af kernevåbensprængninger i atmosfæren, det ydre rum og vandet blev da også undertegnet kort tid efter, nemlig den 5. august 1963.

Efter den amerikanske atomprøvesprængning den 10. april 1986 udtalte jeg på regeringens vegne på linje med min tidligere udtalelse fra den 22. marts, at Danmark ønsker et internationalt forbud mod atomprøvesprængninger, og derfor beklagede regeringen, at der nu var gennemført en ny prøvesprængning, uden at der var taget skridt til forhandlinger om en international aftale, som kan sikre et sådant forbud. Den danske regering appellerede til atommagterne om snarest at indlede forhandlinger, der kunne føre til en gensidig og kontrollerbar aftale om standsning af atomprøvesprængninger. Det er klart, at der i disse udtalelser også ligger en beklagelse af, at USA havde gennemført disse prøvesprængninger.

Lad mig hertil føje: regeringen vil indtrængende opfordre supermagterne til at aftale et kontrollerbart moratorium som en forløber for en egentlig prøvestopaf-tale.

Når regeringen beklager, at der ikke er indgået en aftale, skal det samtidig siges, at regeringen også tager afstand fra fortsatte atomprøvesprængninger, indtil en sådan aftale kan indgås. Det gælder amerikanske atomprøvesprængninger, det gælder en genoptagelse af sovjetiske prøvesprængninger, og det gælder naturligvis også de tre andre atommagters sprængninger.

En opfordring til en aftale om et moratorium, som ikke tager højde for risikoen for ensidige brud, forekommer ikke at være realistisk. Jeg fristes til at spørge: er der nogen i denne sal, som kan give USA en vandtæt garanti for, at Sovjetunionen ikke vil gentage, hvad den gjorde i 1960'erne?

Når det er sagt, vil jeg gerne gentage, at regeringen så kraftigt som muligt vil appellere til de involverede parter om snarest på nedrustningskonferencen, der er det centrale forhandlingsforum, eller ved direkte kontakt at nå frem til konkrete resultater og en snarlig afslutning af en omfattende og kontrollerbar prøvestopaf-tale.

*Forhandling*